

SZERKESZTŐSÉG

és

KIADÓ HIVATAL

hová a *dolgozatok*
és *előfizetési pénzek*
küldendők:

Kolozsvár, Ref. Theologia
2. számú lakás.

VASÁR NAP

KÉPES CSALÁDI HETI UJSÁG.

AZ ERDÉLYI EV. REF. «EGYHÁZI ÉRTEKEZLET»-E
TÁMOGATÁSÁVAL

SZERKESZTIK:

NAGY KÁROLY, VAJDA FERENCZ,

ref. theol. tanár, felelős szerkesztő.

sz.-lónai pap, főmunkatárs.

Megjelenik minden vasárnap egy íven.

Előfizetési ár:

Egy évre . . . 4 korona Negyedévre . . . 1 korona.
Félévre . . . 2 korona. Egy szám ára . 10 fillér.

Számonkérés.

Sáfár, adj számot, a te sáfárságodról! Kétszer ismétlődik ez a szózat minden keresztyén emberhez. Egyszer itt, e földön; másodszor ott fenn az égben. Az első számonkérés lehet enyhe, elnéző és sokszor még el is marad. De, a másodszor, minden bizonynyal meglesz és csakis igazságos lehet.

Református anyaszentegyházunkban most vannak napirenden a földi számonkérések. Ugyanis, egyházi törvényünk kötelességévé teszi az egyházi sáfároknak, hogy működésükről minden esztendőben egyszer számoljanak be. Lelkés, kurátor (megyebíró), presbiterek álljanak elő — úgy szól az egyházi törvény — és mondják el a közgyűlés színe előtt, hogy miként sáfárkodtak az elmúlt esztendőben a reájuk bízott talentumokkal. Ékesen és szép rendben folyt-e minden dolog, vagy volt valami baj és ha igen, mi?

Sok helyen kevesen tudják, hogy a protestáns vallásnak, egyházi önkormányzatnak egy igen szép és sarkalatos pontjáról van szó az *egyházi számonkérésben*. A mi egyházunkat a Krisztusban hívők egyeteme alkotja, az tartja fenn és az is kormányozza. Nálunk a hit nem üres beszéd, hanem munkás keresztyén élet. Nem földbe rejtett kincs, hanem gyümölcsöző tőke. Református voltunk egyfelől éppen abban domborodik ki, hogy egyházunkkal szemben, nekünk nemcsak kötelességeink vannak, hanem jogaink is. Mi az egyháznak nemcsak adófizető polgárai vagyunk, hanem annak ügyeit is mi intézzük. Az egyházi előjárókat: papot, tanítót, kurátort, presbitereket a gyülekezet szabad elhatározásából kifolyólag választja Ezeknek fentartásáról, valamint az egyház

közsükségeiről, szintén maga a gyülekezet gondoskodik. Ezen jogából foly ama másik is, hogy munkálkodásukat figyelemmel kíséri, azt minden évben számon kéri.

Mi tehát igen fontos dolognak tartjuk, hogy az egyházi állásokat milyen egyénekkal töltik be. Ha az egyházi előjárókban megvan a rátermettség: vallásos buzgóság, szelidség, becsületes magaviselet; ha szorgalmasan eljárnak templomba: ezekben a jó tulajdonságokban, már-már feltételét birjuk annak, hogy a reájuk bízott talentumokkal hiven fognak sáfárkodni. De az egyház felvirágoztatására még ez sem elég. Hiába derék emberek a hadvezérek, ha a katonák gyöngék. Az egyház is csak akkor erős, ha annak minden egyes tagja hitben erős. Csak az ilyenek érdeklődnek az egyház ügyei iránt.

A földi számadás ideje itt van midkét részről. Sáfárok, miként sáfárkodtatok az elmúlt esztendőben? Lelkészek, *hívek voltatok-e a lelki dolgokban?* Hirdettétek-e mindennap pontosan az Isten igéjét? Tanítottátok-e az ifjúságot isteni félelemre? Meglátogattátok-e a betegeket, vigasztaltátok-e a szenvedőket? Pártfogás alá vettétek-e az árvákat? Hát a kisdedek nem maradtak-e keresztetletlenül? És, a házasságra lépők megesküdtek-e mind a templomban? Sáfár, adj számot a te sáfárságodról!

De, jöjj elő, te másik sáfár, te is és presbiter társaiddal add elő, hogyan sáfárkodtál? Reád valának bizva az egyház anyagi ügyei, annak *földi kincsei*. Szaporodtak-e, vagy elkallódtak kezeid között? Felszedted e hűségesen a kepeváltási és magtár alapok kamatait? Elszámoltál-e a domesztikával? Hát arra volt-e gondod, hogy a templomról leesett cserepek helyett másokat téss

és a czinterem kerítését megreperáltasd? Sáfár, adj számot a te sáfárságodról!

És ki kéri mindezeket számon? Te, édes atyámfia; te, *a ki hiteddel filléreiddel fentartod az anyaszentegyházat.* De, ime azt látom, hogy üres a gyülesterem, nincs elég számonkérő. Miért nem jöttetek el? Féltetek ugy-e, hogy az Istentől nektek adott drága adományokkal nem sáfárkodtatok elég hűségesen és most, midőn bírának kellene lennetek: *vádlottak* lesztok. Lám, midőn ti számon kértek: ugyanakkor nektek is számot kell adnotok, mert hiszen ti vagytok az egyház kamatozó tőkéje, élőkövei. A számonkérés tehát kölcsönös. Igazi, virágzó egyházi élet csak ott lehet, hol az egyház minden tagja *számadó és számoltató is.* Hitünk egymás hitétől erősödik; szeretetünk egymás szeretetétől nő. Mindkettő pedig a Jézus tudományából táplálkozik. Sáfárok: lelkészek, gondnokok, presbiterek hassatok oda, hogy a Jézus tudománya, a tiszta keresztyén vallás legyen az egyház minden tagjának lelki tápláléka, s akkor mind ti, mind a kik ti reátok vannak bizva: nyugodt lélekkel állhatnak meg majd egykor az örök bíró előtt, hogy számot adjanak sáfárságukról.

V. F.

Karaffa s az eperjesi vértörvénszék.

1687. év elején tömegesen kezdték elvenni a protestánsok templomait. A felvidéken levő csapatok parancsnoka Karaffa Antal volt, ez az átkos emlékű ember, ki azt merete magáról elmondani, hogy ha tudná, hogy van erei között

csak egy is, melyben a magyarok iránt kimélet rejlik, kész volna azt kimetszeni és tüzre vetni.

Hát ez a gonosz indulatu ember lett a felvidéki csapatok parancsnoka, ki nem elégedett meg már a meghódolással, hanem kegyetlen, véres bosszút állt azért mert a magyarok védeni merték hazájukat és protestáns vallásukat. Eperjesen üté fel hadiszállását. Ez a Karaffa szörnyű ember, . . . nem ember, rettentő vérengző vad állat volt. Már meg voltak hódolva a felvidék lakói, a király kegyelméről is biztosította a meghódoltakat, tehát már békén hagyhatták volna őket.

A bosszuvágyó ember azonban ravasz is s nem válogat az eszközökben, kivált ha hatalom van kezében. Karaffa sem irtózott a legdurvább eszközöktől sem. Hamis tanukat fogadott. Pénzért azt mondják — apát, anyát lehet venni, de hamis tanut mindenestre. Karaffa is kapott. Ujhelyi Erzsébetnek és Szentiványi Lászlónak hívták a két gonosz lelket, kik a Karaffa pénzért és boráért megesküdték, hogy Zimmermann Zsigmond egy tekintélyes eperjesi polgár, Munkács várával áll levelezésben. Leveleket is mutattak a tanuk; természetesen ezek hamis levelek valának, de hát ez mindegy volt Karaffának, úgy is csak formaságból készítette ezeket is, mert a kire kivetette hálóját, arra már előre ki volt mondva a halálos ítélet.

Zimmermann ebédnél érték Karaffa poroszloói; a legdurvább szitkok között nehéz bilincsekbe verték s egy föld alatti nedves börtönbe hurczolták.

Mi volt a bűne Zimmermannak? Semmi. Csak az fájt Karaffának, hogy protestáns és gazdag ember volt. Nyomban ezután elfogták Zimmermannak apósát: Keczer Andrást. Ez történt

TÁRCZA

Apróságok Bethlen Kata életéből.

IV. Harcs, a gyermekek vallásáért.

(Folytatás.)

Az első kiadatási kísérlet szépen meggyűsült. Ez nem kis bosszuságot okozott a gubernátor uraknak. Restellették a dolgot. De, se baj újabb határozatot hoznak, melynek majd meg lesz a foganatja! Így gondolkozott mindenik gubernátor — már t. i. a pápisták. A tekintélyükben sértett gubernátorok bosszuvágyát még fokozta gr. Károlyi Sándornak egy levele, melyet Antalfi püspökhöz intézett, s melyben így ír: «Nagy csodálkozással csudálkozom, hogy mindeddig a gyermekeket annak az eretnek anyának a kezéből ki nem tudták venni, tudván azt, mely erős eretnek familiából való mind maga Teleky József uram, mind az anyjuk. Az a reformata vallás pedig egy veszedelmes, hogy akaratja ellen is reá szokott az emberre valami belőle ragadni, a ki ő velek társal-

kodik; annál is inkább azon szegény ártatlan gyermekek beszívják azt a mérges tudományt. Melyre nézve, ha az Haller familia sajnálja ebben fáradni, én magam az Udvarnál folytatom és a kezem alá veszem a gyermekeket.»

A mint Antalfi püspök ezt a levelet a gubernátoroknak megmutatta, röktön gyűlésre jöttek össze, hogy határozzanak valamit. A határozat az lett, hogy a gyermekek vétessenek el anyjuktól és a Felső udvar kéressék fel katonai erő kiküldése végett. Nagy viták előzték meg azt a határozatot. Háromnap folyt a tanácskozás. A református és lutheránus gubernátorok azt mondták, hogy ők nem szavaznak, mert ez Isten és a haza törvénye ellen van, ezért soha sem ítélik meg, hogy elvegyék a gyermekeket. Annyival inkább, mert Pált az anyja amugy is — az egyezés szerint — a kath. vallásban fogja felnevelni.

Harmadik napra kiadta a gubernátor a parancsot, hogy a református és luth. tanácsosok okvetlen jöjjenek gyűlésbe és szavazzák meg a javaslatot. Wesselényi István e miatti bánatában beteg is lett. Nem ment gyűlésbe. Az elnök oda izent, hogy legalább küldje be a szavazatát, ha nem megy is fel. Erre Wesselényi azt izente vissza:

1687. február 16-án. Aznap elfogtak még 3 tekintélyes eperjesi polgárt, köztük Wéber Frigyeset is.

Az elfogottakat rövid idő alatt vallatóra fogták. Legelőször Zimmermant vezették elő, kit azzal vádolt Karaffa, hogy Zrinyi Ilonával összeköttetésben van s Eperjest visszaakarta játszani a fölkelők kezére. Olyan ártatlan volt ebben Zimmermann, mint a most született gyermek. Mit vallhatott tehát egyebet, mint ezt: «Magamat vétkesnek nem vallhatom, másokat pedig hamisan vádolni istentelenség volna, mert azt is követelték, hogy ne csak bűnét ismerje be, hanem társait is nevezze meg.

Hiában állította elé Karaffa a hamis tanukat, kik lerészegítve megesküdtek, hogy a felmutatott hamis leveleket ők hozták Zimmermantól. Zimmerman nem vallott; nem vallhatott.

Elvezették ekkor a vádlottat a *kinzó terembe*.

Milyen volt az a kinzó-terem? «Magas négy-szögű szoba a föld alatt tömör falakkal, melyek nem engedik, hogy a kinzott halálhörgése, kétségbeesett átkai kihallszanak belőle. A falakon körös körül kinszerek voltak felaggatva, melyekre bőven elég volt egy futó tekintet, hogy a vádlott ezerszer megátkozza az életet, mely e helyre vezette; egy tekintet e kinszerekre elég, hogy a hős, ki a csatákban ezerszer nézett szembe a halállal, ezek láttára gyáva gyermekként reszkessen s elviselhetetlenné válják már a gondolat is, hogy a gépek által fog talán egy óra mulva ártatlanul mindent magára vallani, örökre nyomorékká maradni, vagy meghalni.»

Ebbe a terembe hozták Zimmermant s itt felszólította Karaffa, hogy tegye meg vallomását. Zimmerman ártatlansága érzetében hallgatott. Karaffa akkor jelt adott, hogy kezdjék meg a hóhér

munkát. Zimmermant lefektették a kinpadra s kezdték szétfeszíteni kezeit úgy, hogy hónalján és lábain a bőr megrepedt. A vádlott két órai kínzás után még mindig tagadott «Akkor nehéz sulyokat tettek mellére, lábaira, felhúzták a csonttörő spanyol csizmát. A roppant testi erő végre megtört s Zimmerman nem bírván már tovább az ember feletti szenvedéseket, így kiáltott fel: «Kérdezétek, megöltem-e szüleimet, kik már rég meghaltak és én az égre fogok esküdni, hogy azt tevém» . . .!

Ilyen helyzetben elismertették vele, hogy a kuruczokkal, kik még nem hódoltak meg, összeköttetésben van.

Eszméletlenül vették le a kinpadról. Amint magához tért, visszaakarta vonni vallomását, de Karaffa kijelentette, hogy azt többé visszavonni nem lehet.

Igy vallatták ki Zimmermant. Másnap a 64 éves Keczer András, Zimmerman apósát fogták vallatóra. Ártatlan volt ő is; nem vallhatott. Ekkor levezették a kin-terembe. A rettenetes kinzás alatt minden része, minden izma kimozdult helyéről, s az öreg ember mindezt *jajszó* nélkül tűrte, de vallomást nem tett. Minthogy pedig a vallomást okvetlenül ki akarták csikarni, megkezdették a másodfoku vallatást. Ez abból állott, hogy a vádlottat egy vasrostélyzatra fektették, mely alatt izzó szenet kavargattak, testét pedig tüzes vassal feketére sütötték. Keczer egy szó vallomást nem tett, pedig már 6 egész óra óta szenvedett a kinzó szerek között.

Wéber Frigyes szintén tagadott, de mikor a kin-terembe vezették, megborzadt a látványtól. De megjelent előtte a kigyó: egy jézsuita barát, ki életet, vagyont, hivatalt ígért neki, ha vallo-

— Én nem küldöm, mert a mire hites vagyok t. i. a haza törvényére, a szerint én régen kimondtam a szavazatomat. Már, ha az nem tetszik, lássák erőszakkal mit cselekesznek, abba belé nem elegyitem magamat.

A többi ref. és luth. tanácsosok elmentek ugyan, de nem szólottak semmit. Ekkor a pápista püspök azt indítványozta, hogy: szóljunk hozzá, mi katolikusok és hozzuk meg az ítéletet. Ezen az indítványon még a jobb érzelmű katolikusok is megütköztek. *Haller* György, ki nagybátyja volt a gyermekeknek meg is mondta nyíltan:

— Ezt ugyan megtehetjük, de bizony ezzel mind a haza törvényét, melyre megesküdtünk, megrontjuk; mind pedig a magunk lelkiismeretét erősen megsértjük.

De hát, törődtek is a többi katolikus tanácsosok a haza törvényével és lelkiismeretükkel? Csakhogy egy pár lélekkel szaporodják az «egyedül üdvözítő egyház», mit bánták aztán, hogy egy édes anyának minő fájdalmat okoztak?

Az ítéletet Kun Zsigmond közölte Bethlen Katával. Mikor elolvasta, azt kérdezte, mit felel rá?

— Látom, mond Bethlen Kata, hogy az én gyermekeimet az Isten, a természet és haza törvénye ellen elítélték; azért kívánom, hogy az

igazán ítélő Isten, a mely igazán én tölem gyermekeimet elítélték: minden dolgaikban Ő ekszczenlenciájukat és önagyságokat olyan igazán segélje meg s úgy tegye állandóvá uralkodásukat és maradékukat.

— Én ezen kemény választ a guberniumban meg nem mondhatom, hanem nagyságod egy kissé csendesitse magát és izenjen másképpen.

Bethlen Kata azonban jobban elvolt keseredve, semhogy szelidebben izenhetett volna. Nem is csudálkozunk ezen, hiszen a bántalmat egy gyenge nővel szemben követték el, kinek semmi fegyvere sem volt a megtorlásra. Ebben a pár szóban kiöntötte most lelke egész keservét.

— Az én Istenem kegyelmedet is büntesse meg, ha ezen szókkal meg nem mondja.

— Vigyázzon Nagyságod, mert az ilyen szó-kért még feje is eshetnék az embernek — figyelmezteti tovább Kun Zsigmond, Bethlen Katát.

— Tudom. A mely jó lélekkel tölem gyermekeimet elítélték, azon jó lélekkel a fejemet is elüthetik; csak cselekedjék is meg már, van még egy igazán ítélő Isten, a ki személy szerint is megítéli ezen cselekedetekért ő ekszczenlenciájukat.

Kun Zsigmond uram szóról-szóra elmondta a Bethlen Kata izenetét. Erre még jobban prűsz-

mást tesz. S a gyöngye lelkü ember elhallgattatta lelkiismeretének szózatát, minden kérdésre «igen-nel» felelt s nemcsak magát, hanem «tulajdon testvérét is bűnösnek vallá és e vallomásával a vérpadra hurcolá.»

Még elmondom Baranyai Ferencz vallatását. Erős ember volt. A hóhérok kifáradtak már a kínzásban, de nem vallott. Vele tehát megkezdtek a harmadik fokú vallatást is, mert még bírta a teste. Ez a vizvallatás volt. «Iszonyatosabb minden eddigi vallatási módoknál.» A vádlottat fel tették hanyatt egy asztalra, úgy, hogy feje lennebb álljon, száját kipeckelték, egy csövet vezettek be a szájába a torkáig s a csövön cseppenként vizet eresztettek; az orlyukakat bedugták s így a vádlott csak a száján vehetett lélegzetet, ámde mikor lélegzetet vett a víz a lélegző csőbe ment s miután köhögni nem lehetett, képzelhetetlen kínokat állott ki a szenvedő; legtöbb szőr gutaütést kapott.»

«Baranyai ezt is kiállotta s még sem vallott.»

Mi lett azután a vádlottakkal? — azt kérditek atyámfiai. Hát — Wéber kivételével — halálra ítélték. Ugy szólt az ítélet, hogy összes ingó és ingatlan vagyonuk elvétessék, (sok vagyont rabolt így össze Karaffa) s érdemlett büntetésül és másoknak például előbb vágatják le a jobb kezüket, azután fejezzék le, azután a csonka testet négyeljék fel s az országut mentén több helyen tűzzék ki a testrészeket, fejeiket pe-

Roosevelt

költ a gubernium. Röktön menesztették is az ítéletet Bécsbe, a Felséges udvarhoz. Erre Bethlen Kata is megírta a maga kérelmét, melyről azt mondották, hogy köszívnek kell lenni, mely arra meg nem lágyul.

Csakugyan az udvarnak köszíve volt. A gubernium ítéletét helybenhagyta, a katonai segély kiküldését elrendelte. Bethlen Kata kérelmére pedig ez a válasz érkezett: Az udvarnál nyilvánvaló, hogy a gyermekeknek ott kellett volna maradni, de minthogy Ő Felsége egyszer megígérte, hogy elvéteti: azért úgy kell lenni, szavát meg nem másolja. Igaz, hogy Isten, természet és a haza törvényei ez ellen szól; de Felséges Urunk, örökös fejedelme lévén ezen országnak, a törvényt is megbonthatja.

Ez a szokatlan, kemény ítélet a férje Teleky József kezéhez érkezett, ki is gyengének érezvén magát, hogy feleségével közölje: *Deáki* József, kolozsvári ref. papot, erdélyi püspököt kérte fel erre. Deáki püspök uram el is vállalta a nehéz feladatot. Közölte az ítéletet, s nyomban rá vigasztalni is kezdte. De, mint maga Bethlen Kata írja, nem sok vigasztalást nyujthatott én nekem ember. Csak Te erősítettél meg én Istenem, hogy el ne fogyatkozzam.

dig Eperjes városán kívül a pellengérenél egymás mellé szegeztek.

Ugy-e rettentő ítélet? De ezt így kívánta Karaffa s a király helybenhagyta.

Elítelt vádlottakhoz életök utolsó óráiban papot küldenek, ki a vallás vigasztaló szavaival erősítse a bűneit s buzdítsa bűnbánatra. Ezek az elítéltek mind lutheránusok voltak, természetesen ilyen papot kértek, de előbb mindenik elítélthez pápista papot bocsátottak.

Zimmermannál is megjelent az a sima kigyó, ki Wébert megtántoritotta lelkiismeretében. A jézuita barát arra csábitotta Zimmermant, hogy hagyja el vallását, térjen át a pápista vallásra. «Az elhagyott vallásért — mond a jézuita — életedet ajánlom cserébe. Visszanyered vagyonodat; gyermekeidet, nődet s a családi tűzhelynél begyógyulnak sebeid, melyekre csak az igaz hit adhat valódi balsamot.» Zimmerman hitt a csábitó szónak, elhagyta vallását. . . Mit nyert érte cserében? Mindjárt meglátjuk.

Zoványi János.

(Folytatása következik.)

Isten igéje.

Keresem a Jézust.

Kérdezed, hol találom meg őt? Szép, hogy e gondolatra jöttél. Ki után kérdezősködhetsz szívesebben, mint az áldott Üdvözítő

Miután már a dolgot megfordítani nem lehetett, úgy egyeztek meg a férjével, hogy mégse várják be, hogy a vasas németek házukra törjenek, hanem önként adják ki a gyermekeket. Így aztán a fiut, *Pált* ott hagyták Kolozsváron, gr. Kornis Zsigmond gubernátornál; a leányt, *Borbárát* pedig gr. Haller Katalin, Csáky Zsigmondné vette magához. Történt pedig ez az Urnak egyezerhét-százhuszonötödik esztendejében, karácson hava negyedik napján.

* * *

Gyászos idők, szomorú napok! Bethlen Kata maga így emlékezik meg ezekről a napokról: Sok, terhes gondolataim, nehéz kísértéseim voltak e dolog miatt, hogy néha csaknem elolvadt az én szívem bennem, de az *irgalmas Isten* nyujtott vigasztalást ilyen állapotomban is. Én Istenem, a Te irgalmasságról emlékezem, a Te dicsőségdre, mert nem hagytál engemet én magamra!

Mi lett volna könnyebb Bethlen Katának is, mint e terhes szenvedésektől egyszerre szabadulni meg: ha gyermekeit önként kiadja, ha vallásával nem törődik? Igen, de hát akkor mi lett volna a mi református vallásunkkal? Ez a bátor, ellentálló küzdelem, melyet Bethlen Kata és férje Teleky József megvittak — bár cred-

után, a jó pásztor után, a ki téged, az elveszett báránykát oly aggódva keres? A ki őt a valódi helyén keresi, meg is találja. Halld meg csak, mit mond egy kegyes férfi: Térj magadba. Sehhol sem ösmered fel Istent jobban, mint magadban. Mert Isten tebenned van, te pedig Istenben vagy. Helyesen beszéltem? . . . Te Istenben és Isten tebenned! Isten te benned a szeretet által, te Istenben a hit által. Így tehát most tudod, hol keresendő Isten. De halld csak tovább: Volt egyszer egy kegyes nő, ki sokszor óhajtozott azután, hogy Krisztust megláthassa. S midőn egyszer imádkozott, megjelent neki az Üdvözítő Jézus Krisztus, mint egy kicsiny kis gyermek, begöngyölve szurós tövissel. Az imádkozó hirtelen hozzá kapott. Imé, a ki a Jézust megtalálni akarja, nem a rózsák, hanem a tövissek közt kell keresni. A kereszt alatt, a te szivedben: és sehhol másutt. Én iszonyodom a keresztől, — mondod te. Helyesen cselekedted, hogy kereken kimondottad, mi a sziveden fekszik; de én is kimondom akkor nyíltan, a mi a szivemen fekszik: akkor irtózol, félsz te a Jézustól is. A te keresésed semmi más, mint képmutatás. Oh, én gyakran óhajtozom a Krisztus keresztje után, hogy az soha elne hagyjon. Miért? Mert akkor elhagy Jézus is. Krisztus és az ő keresztje, nem választható el egymástól. Én nem engedem egyiket sem magamtól. Oh, Jézus, térj be kereszteddal együtt hozzám; kedves vendég leszesz Te én nálam. **Birtha József.**

A pálya végefelé.

Bevégezem már a pályát nemsokára
Melyen nagy időn át küzdöttem én:
Járván tövis közt és göröngyös úton,
S meg nem pihenve enyhébb sors ölen;

ménytelenül — mégis többet használt a református vallásnak, mint egy-egy törvényezik, melyet soha meg nem tartottak. Mert a mi vallásunkat az ilyen küzdelmek tartották meg.

Változott-e azóta az idők járása? Katholicizmus és protestantizmus között a *harcz mais a gyermekek vallásáért*, foly. Csakhogy, ma nincsenek erős hitű Bethlen Katák, kik evangéliumi református vallásunkért, gyermekeik vallásáért, olyan hősi elszántsággal tudnának küzdeni. Nincs meg a küzdelemre való erő; *nincs élő hit*. Mint Bethlen Kata, a hitnek erejéért imádkozunk mi is szüntelen:

Oh, mindeneket bölcsen teremtő és mindeneket hatalmas kezeiddel igazgató szent Isten, Én Istenem! Mikor látod, hogy a kísértéseknek habjai között, gyengélkedő hitemnek sajkája sülyedez: állj mellém segedelmeddel és a te nagy erődöt dicsőítsd meg az én erőtlenségemben, hogy ama nemes harcztot megharczollhassam, hitemet mindvégig megtarthassam, a Te szent Fiadnak az Ur Jézus Krisztusnak érdeméért. Amen.

Székely Ferencz.

Mert éveken nem láttam egyebet,
Mint tört reményt s kinos küzdelmeket.

Hajh! negyven év előtt mi volt e pálya?
Egy letarolt mező, bus őszi táj:
Mikor már ninesen egy virága, lombja,
Hogy nézni rá az ember szive fáj . . .
S úgy érzi, mintha sirni kellene
Oly vigasztalan minden körülé.

És én ez elhagyott pályát szerettem,
De a szabadság is vonzott talán:
Mely megdermedve, könybe-vérbe fojtva,
Itt mutatott még életjelt csupán;
Itt az igében föl-föl szállhata
Az elnyomott lelkeknek sóhaja . . .!

Most más a helyzet és úgy képzelem én
Mint tél után a fakadó tavaszt:
Nem teljes még, de már lehet remélni
Hogy elenyésztend sok aggályt panaszt;
A szebb jövődő magva benne van,
S az hozni fog gyümölcsöt biztosan . . .!

Ne panaszkodjatok ifju barátim!
Kik e pályára nem rég léptetek:
Ha volna arra jog — a miénk volna,
Hiszen ti csak a készre jöttetek;
Mi a ronesokra . . . s a mig építétek
Képzeltétek, hogy mennyit szenvedétek!

Mégis ha élnem még egyszer lehetne,
Ujból is e pályát választanám:
Mert a Krisztusban megjelent szabadság
Csak itt lépett életbe igazán . . .
Nem nyugöz forma, vakhit, babona,
De lélek minden, mint az Ur maga.

E lélek ad erőt küzdelmeinkben,
E lélek adott nekem is erőt:
Hogy a göröngyös és tövises uton
Megbirtam várni ezt a jobb időt,
S nem roskadtam le a teher alatt,
De megépítém mind a romokat . . .!

Most már közelget az alkony s az ég is,
De el is végzém mi rám bizva volt,
Gyarlóság lehet s van is életemben,
De ninesen rajta egy darabka folt . . .
Azon buzogtam, hogy az Ur kegyelmét
Megnyerjem s tartsam napjaimon át,
S midőn az utolsó is elenyésztend:
«Jól van hü szolgám» halljam e szavát

Dénes József, ev. ref. lelkész.

Kegyesség útja.

A gróf és a földműves.

Ott, a Maros virágfüzérés partján, hegyektől környezett békés völgy ölen, fekszik egy szép kis falu. A falu felett dombos oldalon, nagy fáktól környezve, emelkedik büszke méltósággal a több tornyu urasági kastély. A völgy ölen pedig, szépen fehérre meszelt házak között, áhitatra intőleg mutat égfelé, Istennek háza, karcsu tornyával.

Reggel, midőn a falu népe munkára készül, megkondulnak a torony harangjai és a falu népe, mielőtt dolga után látna, betér előbb Istennek házába, hogy hálát adjon az elvett jóért és segedelmet kérjen a mára.

Igy telnek a napok és így telnek az évek a csendes faluban, régi időktől fogva; ezért, mint

szent örökség száll nemzetségről-nemzetségre a tiszta erkölcs és igaz vallásosság.

Azok pedig, kik a hegyen laktak, — az «*Uruk*», — mint buzgó kálvinisták — mindég előljártak, a vallásosságban és a jócselekedetben. Ezért az Uraság és a nép között rendre szeretetteljes belső viszony fejlődik ki, melyet soha ellentét nem zavart meg.

Azonban sajnos, végre kihalt a nemes grófi család fiága; az utolsó leányt, — ki anyja után más hitet vallott, — elvette egy felső-magyarországi gróf; ezután ők lettek a kastély urai.

A falu eleget sajnálta elhalt nemes pátronusait; az unokák számára tündérmesékbe foglalta a régi jó idöket. Az öregek sok szépet beszéltek az ifjaknak azokról az áldott idökről, a midön az urak is minden vasárnap a templomban voltak, együtt énekeltek a néppel, együtt szenteltek meg a sátoros ünnepeket.

Most már az urasági székek üresek és a nép ügyes-bajos dolgaival nincsen a ki komolyan törődjék. Más idök járnak, ma a kastély népe nem érti meg többé a falu népét. Istenem, meny nyire megváltozik is minden ezen a világon!

Hát az új földesurról, mit mondjunk? Azt, hogy nem érdeklödött a község ügyei iránt, éppen nem mondhatjuk; sőt inkább az volt a baj, hogy sokat foglalkozott azzal, de nem úgy mint kellett volna. Ő a maga képére akart mindent átformálni. Nem szerette a falu szokásait, nem az egyszerű templomot, istentiszteletet: egyszóval elhatározta, hogy mindent megváltoztat és a maga terve alapján fogja a népet boldogítani.

Midön tervét elkészítette, ezeket először is a falu legokosabb földmivelőjével Dombi András urammal kívánta közölni, kire a falu népe igen hallgatott. Történt egy nyári napon, midön a gróf a mezőn sétált, hogy meglátta Dombi András uramat, egy hársfa alatt ülve, csendesen pipázni, — s megszölitotta.

Adjon Isten öreg! Hallja csak öreg, mondok valamit! Én, úgy tapasztaltam, hogy maga igen derék ember, ezért elhatároztam, hogy magát szerencsésé teszem!

Dombi: Fogadj Isten, méltóságos uram! — szólt felállva Dombi. Köszönöm szives jóakarátát, de én mit sem óhajtok, mert dicsekedés nélkül legyen mondva, Istenem segedelméből, elégedett ember vagyok.

Gróf: Ugyan ne mondjon ilyeneket Dombi uram, hiszen csak tudja, hogy a községben rossz a közigazgatás, a jegyző és a bíró igazságtalanul bánnak a néppel!

Dombi: Méltóságos uram, én azt nem tapasztaltam, de hát megtörténhetik, hogy ők is néha vétenek, mert emberek.

Gróf: De mégis csak beismeri, hogy nem viselik eléggé szívkön a község érdekeit?!

Dombi: Azt én meg nem mondhatom; csak annyit tudok, hogy a falu népe elégedett.

Gróf: Kicsikarják öreg, azok az emberek, a nép zsebeiből a pénzt.

Dombi: Hát bizon' uram, nekik is élni kell;

de azért Isten látja, nekünk is marad annyink, hogy megélhetünk, ha dolgozunk.

Gróf: Mégis különös ember maga Dombi gazda, hogy annyi teher mellett a mennyi magukat nyomja, még elégedetnek mondja magát, — ugyan-ugyan ne bizalmatlankodják, legyen már egyszer őszinte.

Dombi: Uram, én őszinte vagyok és igazat mondok, mert tudom, hogy a jó Isten a tökéletes boldogságot, a jövő élet számára tartotta fenn. Ezért mi e falu népe, azt, a mit a jó Isten ad e földi élet számára, hálás szívvel is vesszük. Azt látjuk mi szomszédaink életéből, hogy több jót vettünk eddig is az Urtól, mint a mennyit megérdemelnénk. Ha megvan, tehát kenyérünk, egészségünk és házi békességünk, nem boldogok lehetünk-e, e nagy jókkal? **Péchy Árpád.**

(Folytatása következik.)

Hazai krónika.

A földadó lesszállítása. A kormány már régóta foglalkozik azzal a gondolattal, hogy az adókat igazságosabb alpra fektesse. Jelenleg a kisbirtokos néposztály aránylag igen nagy adót hordoz, mely nem felel meg jövedelmének. Az adó könnyítés a földbirtokra is kifog terjedni. A pénzügyminiszter 12 szakembert küld ki az országba, hogy tanulmányozzák a kateszteri birtok-iveket és mutassák ki hol nem igazságos a becslés, hol vannak a földek magasra becsértékelve. Gazdáink nehogy megijedjenek ezektől a finánczoktól, mert most jót akarnak.

Önálló vámterület. Széll Kálmán miniszterelnök az osztrák sógorral úgy állapodott meg, hogy a közös vámterület még 1907-ig maradjon fenn. Igen ám, de azt a kérdést, hogy azután lesz-e közös vámterület vagy nem, már most el kell dönteni. Külországokkal 1902. jul. 1-én járnak le a kereskedelmi szerződések. Ha megmarad a közös vámterület: akkorra két ország közösen írja alá az új szerződések. Ha az egyezés nem jön létre: Magyarország is külön fog szerződések kötni külső országokkal. A közös vámterület fentartása iránt a magyar kormány most sürűn tárgyal Béccsel. Érdekes, hogy a magyarországi kereskedelmi- és ipar kamarák, az országos gazdasági egyesület, több vármegye mind az önálló vámterület mellett foglaltak állást. Maguk az osztrákok sem nagyon óhajják a közös vámterületet. Ezért akasznak meg minden egyezkedést.

A székelység megmentése. A «Magyar Jelzalog Hitelbank» igazgatója Beck Nándor, most ülte meg harmincz éves jubileumát. Beck ezt az ünnepélyes perczet azzal akarja emlékezetessé tenni, hogy a Magyar Jelzalog Hitelbanknak Székely-Udvarhelyen fiókot alapít, s az Ugronbank miatt tönkre jutott kisgazdákat megmenti a végeléséstől és kivándorlástól. Mindenesetre okos gondolat és szép terv, hogy a székelységnek olcsó kölcsönpénzt nyujtsanak. A mozgalmat a kormány is támogatja.

Tisenöteser magyar visszatérése. A nyolcvanas évek elején 15 ezer magyar vándorolt ki Bulgáriába. A bolgár kormány akkor sok kedvezményt nyújtott nekik, hogy végleg megtelepedjenek. De aztán hamar megkellett győződniek, hogy félig se tejfel, mit a bolgár kormány nekik adott. Se a vallás, se a népfaj nem tudta beolvasztani. A terhet se bírták. Így jöttek arra a gondolatra, hogy jó volna visszatérni Magyarországra, mégis csak jobb volt otthon. A kormány kész örömmel fogadta a gondolatot s most a magyar és bolgár kormány között tárgyalások folynak a hazatérés iránt.

V. F.

A kormány 1902. évre szóló költségvetésében 50.000 koronás tétel foglaltatik arra a célra, hogy a külföldre kivándorolt magyarok ott künn egyrészt támogattassanak nemzetiségük fentartását célzó törekvéseikben, másrészt pedig az oly egyének, kik ott szellemi és anyagi tekintetben örvendetes eredményeket értek el, a visszavándorlásra serkentessenek.

Kossuth Lajos századik születésnapja. Szeptember 19-én lesz száz esztendeje, hogy Kossuth Lajos született. A Kossuth- emlékbizottság ez alkalomból elhatározta, hogy országos mozgalmat indít az évforduló megünneplésére. Az ünnepség főmozzanata Budapesten lesz és a részvételre felkérték a főváros összes társasköreit és iparegyesületeit. Amint az ujságok írják, az évforduló alkalmából élőképekben fogják bemutatni a szabadságharcz főbb eseményeit.

Novemberi statisztika. A központi statisztikai hivatal «Havi közlemény»-einek most megjelent novemberi füzete szerint a magyar korona országában élve született: 56,518, halva: 1192 gyermek. Meghalt hét évnél idősebb és fiatalabb gyermek: 37,714. A születések aránya legmagasabb volt a Dunáninnen, legalacsonyabb pedig Erdélyben. A halandóság legnagyobb volt szintén a Dunáninnen. A szaporodás legnagyobb volt a Duna-Tisza közén, a legkisebb Erdélyben. A megyék közül Szabolcs, a városok között Szeged szaporodott legjobban. Házasságot kötött 25.696 pár. Ezek közül a legnagyobb rész a Duna-Tisza köre esik, a legkisebb pedig a Tiszáninnenre.

Harminczezer forintos örökség Kossuth-bankóban. Érdekes örökséghez jutott a szegedi városi tanácsnoki kar egyik veteránja Zombory Antal: harminczezer forintnyi örökséghez — Kossuth-bankóban. A múlt hetekben halt meg legidősebb fivére s az örökséget most ő vette át, mint a család legöregebb tagja. Három hatalmas üvegben, lepecsételve áll a tíz-tizezer forintokat számláló Kossuth-bankó-göngyöleg, sértetlenül, amint azt a veszedelem idején az osztrák elől a tanácsnok néhai atyja elrejtette. A palaczkok egyikét a család, a benne levő 10,000 forintot számláló Kossuth-bankókkal, most a városi muzeumnak készülni átadni, hol mindenesetre érdekes emlékként fogják őrizni a nagy időkből való ereklyét.

Mai képünkhöz.

Ismét egy református uralkodót mutatunk be kedves olvasóinknak. *Roosewelt-et, az ame-*

rikai egyesült-államok elnökét. Tósgyökeres holland kálvinista családból származik. Nagyon vallásos, hitbuzgó ember, soha sem mulasztja el az egyszerű kálvinista templom látogatását vasárnap, sőt még hétköznapon sem. Pedig mennyi dolga van ő nekie; és ideje még is van arra, hogy Istennek is megadja azt, a mi az Istené, mert tudja, hogy sikert, áldást csakis ő tőle várhat munkájára. Óriási birodalom feje; az egész Amerika népsége közmegelegedése közt foglalta el a múlt évben meggyilkolt nagy elődje: *Mac Kinley* helyét.

Égyházi élet.

A temetési éneklést szeretné kissé megigazitani Somorfalvy tanító atyánkfia. Elhagyandónak véli az uton való éneklést. Elég volna, ha a háznál, a templomban és a temetőben énekelne a gyászkiiséret. Az utközben való éneklés igen fárasztó, kivált az őszi, téli, tavaszi, erős, havazó és szeles napokon; aztán disztelen is, mert a kiiséret nem tud összetartani; az előlmenők már uj sorba kezdtek, a mikor a hátulsók még javába éneklük az előző sort! . . . Kivánná, hogy a zsinat törvény által szabályozza a temetési szertartást e részben is.

Kedves hír. Daruvári ref. misszionárius, Földváry Jenő, ugylátszik, ügyesen forgolódik tisztében. A karácsonyi ünnepeket örökre emlékeztessé tette hiveire nézve. A nagyon előkelő Tüköry család gyermekeit s még négy intelligens katolikus egyént u. i. sikerült neki megnyerni arra, hogy 3 igen szép karácsonyi énekünket 3 hangra betanuljanak és ezek eléneklésével emeljék a gyülekezetben az ünnepi hangulatot, úgy az első, mint a második napon. A gyülekezetnek végtelenül jól esett e kedves meglepetés; nekünk pedig ez a kedves hír. Arról is örömmel adunk hírt, hogy a *baptista* Lotz ellen úgy tud forgolódni ez a ref. lelkész, hogy annak ünnep másnapján egy hallgatója se volt; még a testvére is a mi istenitiszteletünkre jött el egész családjával. Földváry ezentul minden szombaton tanítja összhangzatos éneklésre azokat, a kiket összetud hívni. Derék dolog! Csak előre!

Adatok. A róm. kath. egyház szóvivői és lapjai fennen hangoztatták, — hogy a pápistáság mily hatalmas tényezője volt mindig a művelődésnek. S hogy milyen vezetője ennek a valóságban, mutatják egyik ősi területének, Spanyolországban közoktatásügyi viszonyai. Spanyolországban volna 3.543,595 iskolaköteles gyermek, a rendelkezésre álló tantermek azonban csak 1.104,776 gyermek befogadására elegendők. Az iskola kötelezettség csak papiroson van meg, a valóságban azonban úgy áll a dolog, hogy az ország népességének 33 százaléka nem ismeri a betűt. A tanítók, amellet hogy csak igen nyomoruságos fizetést kapnak, már évek óta ezt sem kapják meg, úgy hogy nemrégén mozgalom indult meg közöttük az általános sztrájk kimondására. Ezekkel az adatokkal bizony nincs mit dicsekedni.

Ujabb Mária jelenés. Sokszor kinevetjük a szellem idézőket, s mikor az ujabb keletű ba-

bona ostorozásról van szó, maga a r. kath. egyház támad legjobban. Mi protestánsok alig kísértük figyelemmel eddig e mozgalmat, ellenben a katolikusok sorompóba léptek ellene eddig elé is. Pedig igazok van a szellem idézőknek, mikor ara hivatkoznak, hogy több szellemet ők is alig idéznek, mint a r. hatholikusok. Ime most újabb Mária jelenésről irnak a világi lapok. Látium és Toskana környékén Szent Antal és Szent József ijesztgeti a babonás lakoságot. — Már tömegeesen zárandokolnak arra felé, s még szerencsének mondható, hogy a jelenést csak éjszaka lehet látni, s így a babonás nép nem kénytelen napi munkáját abba hagyni. Legközelebb egy felvilágosodott uri ember jelent ott meg, s egy egyszerű embertől azt kérdezte; »Hát hol van a ti Máriátok?« . . »Látja ön ott azt a két pontot? — válaszolt az ember — azok közül az egyik Szent Antal, a másik József.« Erre az uri ember a megjelölt bokorhoz lépett és a „Szent pontok“ egyikét kivágta. »Oh! jaj! — kiáltott az ember — ön el van veszve, mert ön »Szent Antalt megborotvált!« És a r. katolikus egyház ezt a megtestesült butaságot kedvteléssel, szónéklül nézi, pedig láthatja, hogy a legtöbb babona ma is az ő népe között van, holott a babona a vallásosság-hoz éppen nem tartozik. Jó jövedelem forrás lesz ez a papok zsebére rövid időn belül, midőn üdvözítő bucsujáró helynek fogják kihirdetni. Ilyen a pápista babonáság. Nem kérünk belőle.

Vegyes hírek.

Kik használták legelőbb a tintát. Ma már majdnem minden ember használja a tintát, de kevesen tudják, hogy kik irtak legelsőbben tintával. A kutatások szerint az *égyiptomi nép* volt az, mely legelsőbben tintával irt. A tinta oly kitűnő volt, hogy ma, négyezer év múlva is olvasható a betű. A régi *görögök* tintája kemény volt és felolvasztás után lehetett használni. A folyékony tintát, milyent mi használunk, a *rómaiak* már ismerték. Az ők tintájuk is olyan kitűnő volt, hogy egy régi város romjaiban talált tintát még most is lehet használni.

Utazás a tenger alatt. New-Yorkból jelentik, hogy Cabbe Frank, a «Fulton» hajó kapitánya tizenöt órahosszat tartó tengeralatti utat tett meg, egy, erre a célra készített hajón. Az utazás minden veszélytől ment volt. A hajó személyzete közül senkisé is érezte a tengeralatti és a szárazföldi utak közti különbséget. A tenger felszínén

dühöngő viharból sem éreztek semmit. A fényvetők sugarai érdekesen bevilágították a tengerfenék rejtelmét. A tenger alatt járó hajóknak nagy jövőt jósolnak. Legközelebb harminczhatórai utat tesznek meg. Jules Verne, a híres regényíró pedig boldogan hallja az ilyen híreket, hiszen az ő valótlannak hit álomalakjai valósulnak meg egymásután.

A borjuk felfuvódása elleni szer. Gyakran mutatkozik fiatal bikaborjuknál a hasmenés és fölfuvódás, ami a meghülés, romlott takarmány, savanyu tej, vagy elégtelen táplálkozásból származó emésztési rendetlenségnek tulajdonítható. Az ilyen állatok többé-kevésbé fölfuvódottak, az étvágy és kérérdzés korlátolt, a ganajozás lassu és a bélsár nyálkával bevont golyókban távolodik el. Enyhébb esetekben, mikor az állat föl van fuvódva, adjunk 20 gramm hánytató borkövet, 30 gramm zilizport, 300 gramm glaubersót 2 liter vízben. A borjut életrendesen kell tartani és csak valamelyes korpaivóást kell adni; ha aztán a fölfuvódás szünik, egy kevés szénát, répát és korpaivóást is lehet adni. Jó a borju hasára és hátára is meleg borogatásokat alkalmazni.

Szerkesztő postája.

Olvasóinknak. A mult számban közölt bibliai kérdés helyes megfejtése: **Pál levele a korinthusbeliekhez, XIII. rész,**

Helyesen fejtették meg: Özv. Sófalyv Józsefné (3), Ekkert Gy. (4), Megyeri K. (6), Gaál J. (6), Somodi E. (7), Varga K. (6), Bogdán J. (5), Bartha P. (1), Borbély A. (1), Szilágyi Lajosné (1).

Tisztelettel kérjük a «**Vasárnap**» olvasóit és hátralékban levő előfizetőit, hogy igyekezzenek a lap árát, az új évnegyedre, minél előbb beküldeni. A lap pontos szétküldését nagymértékben akadályozza az, hogy még mindig vannak egyesek, kik nem tettek eleget kötelezettségüknek. A czimszalagok megírása, kiválogatása sok időt igényel, s a legnagyobb pontosság mellett is fordul elő tévedés: ezért szeretnénk, ha a czimszalagokat mielőbb kinyomtathatnánk, mert ezzel időt nyernénk mi, de haszonnal járna ez az előfizetőkre is: mert a lap rendszeresen és pontosan érkeznék. Azonban ez csak úgy lehetséges, ha minden előfizető eleget tesz köteletségének, s a «**Vasárnap**» árát (**negyedévre: 1 kor.; félévre: 2 kor.; egész évre: 4 kor.**) azonnal beküldi. A postautalványokon közölt felhívásra, felhívjuk olvasóink figyelmét újból!

Tudakozzátok az irásokat . . . János ev. V 39.

Kalauz Biblia olvasáshoz a következő héten.

- Vas. jan. 19. Mát. II. 13—23. Jézus menekülése; betlehemi gyermekek megöletése . . .
Hétf. » 20. Mvt. IV. Jézus megkísértése; betegeket gyógyít.
Kedd » 21. Luk. V. Krisztus tanít a hajóból . . .
Szer. » 22. Galata lev. V. Keresztényi szabadságról . . .
Csüt. » 23. Kolosse lev. II. Krisztus minden, mindenekben.
Pént. » 24. 2. János ap. I. Állhatatosság a hitben és igaz életben.
Szom. » 25. Zsolt. 18. Adjunk hálát Istennek, az Ő jótéteményeiért.

* A kik **tíz kérdésre** helyes feleletet küldenek, azok közül egynek — kire a sorsolás esni fog — lapunkat egy negyed évig **ingyen** megküldjük. Megfejtéseket (egy levelezőlapon minden héten szerdáig) e rovat vezetőjének: **Birtha József** címére (**Kolozsvár**, ref. theologia 5. ajtó,) tessék elküldeni

Keressünk feleletet a következő bibliai kérdésre.*

Már az ó-szövetségben említés tétetik a **nap-óráról**, — hol? és kiállította azt fel először?

Római lev. VIII. 31. Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk!

Nyomatott Gámán János Örököse könyvnyomdájában, Kolozsvárt.